

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК13 ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО**

Освітньої програми:	Право
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
за спеціальністю:	08 Право
галузі знань:	081 Право

Рівне – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Право» ПВНЗ «Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука».

Розробник:

доктор юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Ільків Олег Васильович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін

Протокол № 1 від «01» вересня 2022 року

Завідувач кафедри (підпис) (Ільків О.В.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Право» зі спеціальності 081 Право, галузь знань 08 Право

Гарант освітньої програми (підпис) (проф. Богатирьов І.Г.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «01» вересня 2022 року

Голова (підпис) (Оверчук О.В.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 11	Галузь знань: 081 Право	обов'язковий компонент освітньої програми	
Загальна кількість годин – 330	Спеціальність: 08 Право	Рік підготовки:	
		1-й, 2-й	1-й, 2-й
		Семестр	
		2-й, 3-й	2-й, 3-й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		50+ 30год.	20+10 год.
		Практичні, семінарські	
		46+28 год.	16+10 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		114+62 год.	174+100 год.
		Вид контролю: екзамен, залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни спрямована на пізнання загальних положень цивільного права та таких інститутів особливої частини цивільного права, як особисті немайнові права фізичних осіб, речове право (права власності), право інтелектуальної власності, як необхідна передумова пізнання інших інститутів особливої частини цивільного права та ряду спеціальних цивілістичних дисциплін.

В межах навчальної дисципліни вивчаються: а) загальні положення цивільного права - його витоки та еволюція як галузі вітчизняного приватного права; предмет, методи, принципи, функції, сутність, форми прояву, система; співвідношення із суміжними галузями права; характерні ознаки цивільного права як галузі законодавства; б) цивільні правовідносини - їх учасники, зміст, об'єкти; в) правочини, представництво; г) строки та терміни, позовна давність; форми та способи захисту цивільних прав та інтересів; д) особисті немайнові права фізичної особи; є) право власності та інші речові права; ж) право інтелектуальної власності. Курс навчальної дисципліни передбачає одночасне засвоєння наявного в цивілістиці понятійного апарату, вивчення норм цивільного права та практики їх застосування, оволодіння навичками практичної роботи застосування цивільно-правових норм до окремих спірних ситуацій, що покликано забезпечити розуміння логіки цивільно-правового регулювання.

Завдання дисципліни спрямовані на досягнення студентами таких компетентностей як: здатність самостійно опрацьовувати цивілістичну літературу, положення актів цивільного законодавства, матеріали судової практики застосування цивільно-правових норм; здатність аналізувати цивільно-правові зв'язки між учасниками суспільних відносин та обґрунтовувати власну позицію щодо видової належності таких відносин до конкретного цивільно-правового інституту.

Під час лекційних та практичних занять, самостійної роботи студенти, майбутні фахівці з права, **набувають таких компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові компетентності).**

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Опанувавши дисципліну «Актуальні проблеми цивільного права та процесу» студенти повинні володіти такими **результатами навчання:**

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Поняття цивільного права

Поняття цивільного права як галузі права. Цивільне право в системі права України. Предмет цивільно-правового регулювання. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. Визначення цивільного права. Система цивільного права. Джерела цивільного права та їх характеристика.

Література [1-5; 15-18]

Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства

Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом. Система цивільного законодавства і Цивільний кодекс України. Співвідношення загального і спеціального цивільного законодавства. Дії цивільного законодавства. Аналогія права й аналогія закону.

Правове значення судової практики і постанов вищих судових інстанцій, звичаїв, правил і норм моралі при застосуванні цивільного законодавства.

Акти цивільного законодавства України.

Література [1-5; 15-18]

Тема 3. Цивільні правовідносини

Загальна характеристика цивільних правовідносин. Поняття цивільних правовідносин. Види цивільних правовідносин. Ознаки цивільних правовідносин.

Суб'єкти цивільних правовідносин. Права й обов'язки суб'єктів цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин.

Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав і обов'язків.

Право на захист цивільних прав та інтересів. Способи і порядок захисту цивільних прав.

Література [1-5; 15-18]

Тема 4. Відповідальність у цивільному праві

Поняття цивільно-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності.

Види цивільно-правової відповідальності. Поняття договірної та недоговірної відповідальності; пайової, субсидіарної та солідарної.

Підстави цивільно-правової відповідальності. Загальні умови цивільно-правової відповідальності. Поняття протиправності порушених суб'єктивних прав; вини; збитку; причинного зв'язку.

Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань.

Підстави звільнення від відповідальності.

Література [1-5; 15-18]

Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття фізичної особи.
 Правоздатність фізичних осіб. Зміст правоздатності фізичних осіб.
 Дієздатність фізичних осіб. Види дієздатності. Зміст дієздатності фізичних осіб.
 Співвідношення цивільної правосуб'єктності та суб'єктивного права.
 Співвідношення цивільної дієздатності та правоздатності.
 Опіка і піклування. Місце проживання і його правове значення. Визнання фізичної особи зниклою безвісти. Оголошення фізичної особи померлою.
 Акти цивільного стану.

Література [1-5; 15-18]

Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття й ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин.
 Організаційно-правові форми юридичних осіб і види юридичних осіб за цивільним законодавством України.
 Порядок створення юридичних осіб. Реєстрація юридичних осіб. Правоздатність юридичних осіб. Дієздатність юридичних осіб. Правове становище філій і представництв юридичної особи.
 Припинення юридичних осіб. Види припинення та їх відмінності.
 Ліквідація юридичної особи, підстави ліквідації.

Література [1-5; 15-18]

Тема 7. Об'єкти цивільних прав

Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин).
 Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Речі цивільних прав.
 Види речей цивільних прав.
 Цінні папери як об'єкт цивільних правовідносин.
 Дії та результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав.
 Інформація як об'єкт цивільних прав.
 Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.
 Інші об'єкти цивільних прав.

Література [1-5; 15-18]

Тема 8. Правочини

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення.
 Державна реєстрація правочину.
 Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину.
 Поняття представництва. Значення представництва. Підстави представництва. Види представництва. Представництво за законом. Комерційне представництво. Представництво за дорученням. Передоручення.
 Доручення і його види. Форма доручення. Доручення юридичної особи. Термін доручення. Припинення представництва за дорученням. Скасування доручення. Відмовлення представника від здійснення дій, що були визначені дорученням.

Література [1-5; 15-18]

Тема 9. Позовна давність у цивільному праві

Поняття строку і терміну. Визначення строку і терміну. Початок плину строку. Закінчення строку. Порядок здійснення дій.

Поняття позовної давності. Загальна позовна давність. Спеціальна позовна давність. Зміна тривалості позовної давності. Числення позовної давності. Початок плину позовної давності. Позовна давність у випадку заміни сторін у зобов'язанні. Призупинення плину позовної давності. Переривання плину позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Література [1-5; 15-18]

Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи

Поняття особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав відповідно до Конституції України. Рівність особистих немайнових прав громадян. Забезпечення, здійснення та обмеження у здійсненні особистих немайнових прав. Захист та поновлення порушеного особистого права. Спростування неправдивої інформації та заборона поширення інформації, якою порушуються особисті права.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя та охорону здоров'я. Право на свободу та особисту недоторканість. Право на донорство. Право на сім'ю. Право на опіку та піклування. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на ім'я. Право на повагу до гідності, честі та ділової репутації. Право на індивідуальність. Право на особисте життя і його таємницю. Право на інформацію. Право на особисті наміри. Право на таємницю кореспонденції. Право на особисте зображення. Право на місце проживання та пересування. Право на недоторканість житла. Право на вибір роду занять. Право на об'єднання та мирні збори. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні та захисті особистих немайнових прав.

Література [1-5; 15-18]

Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності

Поняття та ознаки речового права. Підстави виникнення речових прав.

Об'єкти та суб'єкти речового права. Види речових прав.

Захист речових прав. Поняття захисту речових прав, форми та способи захисту.

Поняття права власності та його зміст. Поняття права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Недоторканість права власності. Зміст права власності.

Право власності на землю (земельну ділянку). Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти та об'єкти права власності на землю. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво. Право на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.

Право власності на житло. Поняття житла. Житловий будинок, садиба, квартира як об'єкти права власності. Права власника житлового будинку квартири. Права житлово-будівельного кооперативу та їх членів на квартиру будинку кооперативу. Об'єднання власників житлових будівників, квартир. Припинення права власності. Підстави та порядок припинення права власності.

Література [1-5; 15-18]

Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності

Поняття права власності кооперативів. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності кооперативів. Здійснення права власності кооперативів.

Поняття права господарських товариств. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності господарських товариств. Здійснення права власності господарських товариств.

Поняття права господарських об'єднань. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності господарських об'єднань. Здійснення права власності господарських об'єднань.

Поняття права суспільних об'єднань. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності суспільних об'єднань. Здійснення права власності суспільних об'єднань.

Поняття та зміст права державної та комунальної власності.

Загальна характеристика захисту права власності. Основи цивільно-правового захисту права власності. Цивільно-правові засоби захисту права власності.

Загально-правові засоби захисту права власності. Захист права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням власності.

Позов про визнання права власності. Умови подання позову про визнання права власності. Зміст позову про визнання права власності.

Інші засоби захисту права власності.

Поняття самозахисту права власності.

Література [1-5; 15-18]

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 13. Зобов'язальне право

Поняття зобов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права. Поняття зобов'язального права в об'єктивному розумінні. Система зобов'язального права. Загальні та спеціальні норми зобов'язального права та їх співвідношення.

Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання). Поняття зобов'язального правовідношення. Поняття і види підстав виникнення зобов'язань. Правова класифікація зобов'язань і критерії його здійснення.

Суб'єкти зобов'язань. Треті особи у зобов'язанні. Зміна осіб у зобов'язанні.

Виконання зобов'язання. Загальні умови виконання зобов'язання. Поняття належного виконання зобов'язання. Принципи належного виконання зобов'язань. Суб'єкт, предмет, строк, місце, спосіб та валюта виконання зобов'язань.

Способи забезпечення належного виконання зобов'язань. Поняття забезпечувальних правовідносин, що спонукають до належного виконання зобов'язань (загальні ознаки). Види способів забезпечення належного виконання зобов'язань.

Неустойка. Поняття неустойки. Підстави виникнення права на неустойку. Види неустойки.

Завдаток. Поняття завдатку. Предмет завдатку. Функції завдатку. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком.

Порука. Поняття поруки. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого порукою. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поруки.

Гарантія. Поняття гарантії. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого гарантією. Право гаранта на зворотну вимогу до боржника.

Застава. Поняття застави. Підстави виникнення застави. Окремі види застави. Форма договору застави та його реєстрація. Предмет застави.

Наступна застава. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпечених заставою. Припинення права застави.

Притримання. Поняття притримання. Розпорядження річчю, яку притримує кредитор. Задоволення вимог за рахунок речі, яку притримує кредитор.

Припинення зобов'язань. Поняття і підстави припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання належним виконанням, переданням відступного, зарахуванням зустрічних вимог, за домовленістю сторін, прощенням боргу, поєднанням боржника і кредитора в одній особі, неможливістю його виконання, смертю фізичної або ліквідацією юридичної особи.

Правові наслідки порушення зобов'язань. Поняття порушення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язань та їх види.

Література [1-5; 15-18]

Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору

Поняття та значення договору. Договір як юридичний факт та засіб регулювання відносин його учасників. Принцип свободи договору. Види договору. Договори односторонні та двосторонні, оплатні та безоплатні, реальні та консенсуальні. Попередній договір. Публічний договір. Договір про приєднання. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору. Обов'язкова сила договору. Взірцеві умови договору.

Строк дії договору. Ціна договору.

Укладення договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору. Форма договору. Момент укладення договору. Стадії укладення договору. Поняття оферти та акцепту. Оферта, яка містить та не містить строку для акцепту. Акцепт, одержаний із запізненням. Вирішення переддоговірних спорів. Укладення договору на біржах, аукціонах, конкурсах тощо. Зміна або розірвання договору та їх підстави. Форма і порядок зміни або розірвання договору.

Література [1-5; 15-18]

Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання

Поняття виконання зобов'язань. Принципи виконання зобов'язань.

Суб'єкти і предмет виконання. Спосіб, місце і строк виконання.

Поняття забезпечення зобов'язань. Види забезпечення зобов'язань. Форма правочину щодо забезпечення зобов'язань. Способи забезпечення зобов'язань. Неустойка. Поручка. Гарантія. Завдаток. Застава. Притримання. Окремі види зобов'язань. Договірні зобов'язання. Недоговірні зобов'язання.

Підстави припинення зобов'язання. Припинення зобов'язань за домовленістю сторін. Припинення зобов'язання прощенням боргу. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи.

Література [1-5; 15-18]

Тема 16. Недоговірні зобов'язання

Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки сторін. Зобов'язання, що

виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки.

Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Зобов'язання, що виникають у разі створення загрози життю, здоров'ю, майну осіб: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки сторін.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.

Відшкодування шкоди, завданої злочиним.

Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття, та недієздатними особами.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Література [1-5; 15-18]

Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав

Поняття та загальні положення про захист цивільних прав та інтересів.

Класифікація захисту цивільних прав.

Підстави для захисту цивільних прав: порушення, невизнання, оскарження.

Поняття захисту цивільних прав та інтересів судом. Способи захисту цивільних прав і інтересів судом.

Поняття захисту цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Способи захисту цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку.

Захист цивільних прав нотаріусом.

Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.

Поняття нематеріальних благ та їх захист.

Ознаки немайнових прав та їх захист.

Компенсація моральної шкоди.

Захист честі, гідності та ділової репутації.

Поняття та види цивільно-правової відповідальності.

Зобов'язання, що виключають відповідальність боржника.

Прострочення виконання.

Література [1-5; 15-18]

Тема 18. Спадкове право

Поняття спадкування. Види спадкування. Права та обов'язки особи, яка не входить до складу спадщини. Час та місце відкриття спадщини. Підстави для виникнення права на спадкування. Спадкоємці. Усунення від права на спадкування. Об'єкти спадкового правонаступництва.

Поняття заповіту. Право на заповіт. Спадкоємці за заповітом. Форма заповіту. Зміст заповіту. Заповідальна відмова та її предмет. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Підпризначення спадкоємців. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Недійсність заповіту.

Черговість спадкування за законом. Зміна черговості закликання до спадкування. Спадкування за правом представлення. Частка спадкоємців за законом у спадковому майні.

Право на прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Дії, які засвідчують згоду прийняття спадщину. Заповідальна відмова. Відмова від прийняття спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Подання кредиторами померлого претензій до спадкоємців. Охорона спадщини.

Призначення виконавця заповіту. Повноваження виконавця заповіту.

Строк чинності повноважень виконання заповіту.

Оформлення права на спадщину. Державна реєстрація прийняття спадщини. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та його анулювання.

Спадковий договір, його поняття, сторони.

Література [1-5; 15-18]

Тема 19. Сімейне право

Поняття та принципи сімейного права. Законодавство про шлюб та сім'ю України, історія його розвитку. Суспільні відносини, що регулюються сімейним правом. Основні засади сімейного права. Особливості здійснення сімейних прав та обов'язків, неповнолітніми.

Поняття сім'ї у соціологічному та юридичному значенні. Суб'єкти і об'єкти сімейних правовідносин. Юридичні факти та їх види. Акти цивільного стану та їх реєстрація. Здійснення сімейних прав та виконання обов'язків. Спорідненість та свояцтво, їх юридичне значення. Захист сімейних прав.

Поняття шлюбу. Реєстрація шлюбу та її правове значення. Порядок реєстрації шлюбу. Права осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах.

Недійсність шлюбу. Підстави та порядок визнання шлюбу недійсним.

Порядок та наслідки визнання шлюбу недійсним.

Поняття шлюбного договору (контракту). Право на укладання шлюбного договору. Зміст, форма та час дії шлюбного договору. Зміна умов шлюбного договору.

Примусове розірвання шлюбу або визнання його недійсним.

Повна рівноправність подружжя у сімейних правовідносинах. Рівноправність їх особистих прав та обов'язків. Прізвище подружжя. Місце проживання подружжя. Вибір подружжям заняття та професії. Рівноправність прав та обов'язків у вихованні дітей. Інші особистості права та обов'язки подружжя.

Припинення шлюбу внаслідок смерті чоловіка або дружини. Припинення шлюбу шляхом його розірвання. Розірвання шлюбу судом. Розірвання шлюбу в державних органах реєстрації актів цивільного стану. Час припинення шлюбу в разі його розірвання. Поновлення шлюбу. Правові наслідки припинення шлюбу.

Література [1-5; 15-18]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальна частина												
Тема 1. Поняття цивільного права	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	18	4	4			10	18	2				16
Тема 3. Цивільні правовідносини	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	18	4	4			10	18	2				16
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 7. Об'єкти цивільних прав	18	4	2			12	18	2				16
Тема 8. Правочини	18	4	4			10	18	2				16
Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	18	4	4			10	18		2			16
Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	16	6	4			6	16	2	2			12
Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності	16	4	4			8	16		2			14
Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	16	4	4			8	16	2	2			12
Разом за змістовим модулем 1	210	50	46			114	210	20	16			174
Змістовий модуль 2. Особлива частина												
Тема 13. Зобов'язальне право	18	4	4			10	18	2				16
Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	16	4	4			8	16		2			14
Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	16	4	4			8	16	2	2			12
Тема 16. Недоговірні зобов'язання	16	4	4			8	16		2			14
Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	18	4	4			10	18	2				16

Тема 18. Спадкове право	18	4	4			10	18	2	2			14
Тема 19. Сімейне право	18	6	4			8	18	2	2			14
Разом за змістовим модулем 2	120	30	28			62	120	10	10			100
Усього годин	330	80	74	-	-	176	330	36	20	-	-	274

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття цивільного права	4
2	Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	4
3	Тема 3. Цивільні правовідносини	4
4	Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	4
5	Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	4
6	Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	4
7	Тема 7. Об'єкти цивільних прав	2
8	Тема 8. Правочини	4
9	Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	4
10	Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	4
11	Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності	4
12	Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	4
13	Тема 13. Зобов'язальне право	4
14	Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	4
15	Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	4
16	Тема 16. Недоговірні зобов'язання	4
17	Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	4
18	Тема 18. Спадкове право	4
19	Тема 19. Сімейне право	4
	Разом:	74

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття цивільного права	10
2	Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	10
3	Тема 3. Цивільні правовідносини	10
4	Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	10
5	Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	10
6	Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	10
7	Тема 7. Об'єкти цивільних прав	12
8	Тема 8. Правочини	10
9	Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	10

10	Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	6
11	Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності	8
12	Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	8
13	Тема 13. Зобов'язальне право	10
14	Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	8
15	Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	8
16	Тема 16. Недоговірні зобов'язання	8
17	Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	10
18	Тема 18. Спадкове право	10
19	Тема 19. Сімейне право	8
	Разом:	176

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять	Форми контролю	Кількість балів
Тема 1. Поняття цивільного права	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування.	5
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичної роботи	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень.	5
Тема 3. Цивільні правовідносини	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень. Робота з Інтернет- ресурсами	5
Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	Анотація матеріалу з темою. Виконання завдань практичної роботи	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування.	5
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	Здача виконаних практичних завдань. Представлення презентацій.	5
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Анотація матеріалу з темою. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	Здача виконаних практичних завдань.	5
Тема 7. Об'єкти цивільних прав	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	Здача виконаних практичних завдань.	5
Тема 8. Правочини	Опрацювання лекційного	Здача виконаних	5

	матеріалу. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	практичних завдань.	
Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	Анотація матеріалу за темою. Виконання практичних занять. Підготовка презентацій	Здача виконаних практичних завдань.	5
Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Тестування	5
Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Підготовка презентації	5
Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	5
Тема 13. Зобов'язальне право	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	9
Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань.	9
Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	9
Тема 16. Недоговірні зобов'язання	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань.	9
Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань з захистом теоретичних положень	8
Тема 18. Спадкове право	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Здача виконаних практичних завдань.	8
Тема 19. Сімейне право	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань практичних	Тестування	8

8. Методи навчання

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу, із використанням роздаткового матеріалу та мультимедійних презентацій.
2. Практичні заняття з застосуванням інтерактивних методів проведення практичних занять (режим бесіди, діалогу).
3. Складання опорного конспекту теми, побудова структурної схеми окремого питання, систематизація інформації у вигляді таблиці тощо;

4. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (дискусія, дебати тощо).
5. Поточне консультування. Самостійна робота студентів з літературними та Інтернет-джерелами.
6. Презентація результатів виконаних завдань та досліджень студентом.

9. Методи контролю

При вивченні здобувачами дисципліни «Цивільне право» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Перелік гарантованого рівня знань

1. Акти цивільного законодавства, їх система.
2. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
3. Співвідношення загального і спеціального законодавства. Аналогія закону і аналогія права.
4. Поняття та особливості цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин та її правове значення.
5. Елементи цивільних правовідносин та їх зміст.
6. Поняття та значення підстав (юридичних фактів) виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Юридичний склад. Класифікація юридичних фактів.
7. Здійснення цивільних прав та виконання обов'язків.
8. Поняття права на захист цивільних прав та інтересів.
9. Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичної особи.
11. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види.
12. Обмеження та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.
13. Визнання фізичної особи недієздатною та поновлення у дієздатності.
14. Визнання фізичної особи зниклою безвісти.
15. Оголошення фізичної особи померлою.
16. Акти цивільного стану.
17. Поняття, цілі та значення опіки та піклування.
18. Поняття, ознаки та значення юридичних осіб. Вчення про юридичні особи.
19. Види юридичних осіб.
20. Способи створення юридичної особи.
21. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи.
22. Філії та представництва юридичної особи.
23. Речі як об'єкти цивільних прав.
24. Класифікація речей та її правове значення.
25. Обороздатність речей у цивільному праві.

26. Майно як особливий об'єкт цивільних прав.
27. Роботи та послуги як об'єкти цивільних прав.
28. Поняття, ознаки та значення правочинів.
29. Види правочинів.
30. Чинність правочину.
31. Тлумачення змісту правочину.
32. Недійсність правочину.
33. Поняття, підстави виникнення та види представництва.
34. Вчинення правочинів представником.
35. Довіреність.
36. Припинення представництва.
37. Поняття строку і терміну, їх значення та види.
38. Обчислення строків.
39. Поняття, сутність та значення позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
40. Види позовної давності.
41. Обчислення та перебіг позовної давності.
42. Зупинення та переривання перебігу строків позовної давності.
43. Поняття та види особистих немайнових прав. Зміст особистого немайнового права.
44. Здійснення особистих немайнових прав.
45. Захист особистих немайнових прав.
46. Поняття права власності та його зміст.
47. Підстави набуття права власності.
48. Момент виникнення права власності у набувача.
49. Здійснення права власності.
50. Право власності на землю (земельну ділянку).
51. Право власності на житло.
52. Припинення права власності.
53. Поняття та види права спільної власності. Здійснення права спільної власності.
54. Речово-правові способи захисту права власності.
55. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.
56. Право володіння чужим майном як речове право.
57. Право користування чужим майном як речове право.
58. Поняття права інтелектуальної власності. Система виключних прав на нематеріальні об'єкти.
59. Захист права інтелектуальної власності.
60. Об'єкти авторського права.
61. Зміст суб'єктивного авторського права.
62. Суміжні права.
63. Об'єкти патентного права.
64. Зміст суб'єктивного патентного права.
65. Право на комерційне найменування.
66. Право на торгівельну марку.
67. Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання).
68. Суб'єкти зобов'язань. Треті особи у зобов'язанні. Зміна осіб у зобов'язанні.
69. Виконання зобов'язання.
70. Способи забезпечення належного виконання зобов'язань.
71. Неустойка.
72. Завдаток.
73. Порука.
74. Гарантія.

75. Застава.
76. Притримання.
77. Припинення зобов'язань.
78. Правові наслідки порушення зобов'язань.
79. Цивільно-правова відповідальність: поняття, умови, види.
80. Цивільно-правовий договір.
81. Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов.
82. Порядок укладення договорів.
83. Підстави для зміни або розірвання договору.
84. Договір купівлі-продажу.
85. Договір поставки.
86. Договір контрактації.
87. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
88. Договір міні.
89. Договір ренти.
90. Договір довічного утримання (догляду).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (іспит)	Сума
Змістовий модуль 2								
T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	40	100
4	6	5	5	8	8	8		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять	

		та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Посібники
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети тестових завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

14. Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України. ВВРУ. 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-42. Ст. 492.
5. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379.
6. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_003

7. Конвенція ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів від 14 червня 1974 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_002/print1340283646425998

8. Міжнародні правила по тлумаченню термінів “Інкотермс” від 1 січня 2000 року (в редакції від 1 січня 2011 року // Урядовий кур’єр. – №68. – 10 квітня 2002 року.

9. Мічурін Є.О., Шишка О.Р. Цивільне право. Альбом схем / За ред. Є.О. Мічуріна. Вид. 4-те, перероб. і доп. Х.: Фактор, 2013. 464 с. Кот О.О. Здійснення та захист суб’єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія К.: Алерта, 2017. 494 с.

10. Марченко В. Щодо питання здійснення нотаріусом захисту суб’єктивних цивільних прав. Підприємництво, господарство і право, 2020. № 3. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/7.pdf>

11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 784 с.

12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / [Дзера О. В., Кузнєцова Н. С., Заїка Ю. О. та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. [5-е вид., перероб. і допов.]. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. II. 1090 с.

13. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: Підручник. 3-тє вид., допов. К.: «ВД» Дакор», 2013. 672 с.

14. Харитонов, Є. О. Цивільне право України : підручник. 3-е вид., перероб. і допов. К. : Істина, 2013. 806 с.

15. Цивільне право України : Загальна частина : підручник / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. 5-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 976 с.

16. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. СпасибоФатєєвої, В.Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Х.: Право, 2014. Т.1. 656 с.

17. Цивільне право України: Договірні та недоговірні зобов’язання : підручник / [Бичкова С. С. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової ; М-во освіти і науки України. 3-тє вид., змін. та допов. Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. 495 с.

18. Цивільне право : підручник : у 2 т. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т” Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та доповн. Х. : Право, 2014.

19. Цивільне право України: Загальна частина / За ред. професорів І.А. Бірюкова і О.Ю. Заїки. К.: Алерта, 2014. 510 с.

20. Цивільне право України: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах / за ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.), Ч. 1. Загальна. К.: Видавництво Ліра-К, 2018. 736 с.

Допоміжна література

1. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 р. № 5464-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1983. № 28. Ст. 573.

2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.

3. Про донорство крові та її компонентів: Закон України від 23 червня 1995 р. № 239/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 23. Ст. 183.

4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

5. Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553.

6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

7. Про громадські об'єднання: Закон України від 16 червня 1992 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
9. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268.
10. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 р. № 2482-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 524.
11. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст. 68.
12. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 25. Ст. 283.
13. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
14. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. Ст. 232.
15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31. Ст. 263.
16. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
17. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.
18. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50. Ст. 384.
19. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2398-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509.
20. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 р. № 1382-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.
21. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3. Ст. 27.
22. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
23. Про затвердження Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1997 р. № 1448. *Офіційний вісник України*. 1998. № 2. Ст. 42.
24. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування населення : Постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 833. *Офіційний вісник України*. 2006. № 25. Ст. 1818.
25. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 р. № 2471-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 35. Ст. 517.
26. Про затвердження Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами : Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків від 13 березня 1995 р. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95#Text>
27. Про затвердження Правил надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 квітня 1997 р. № 1735. *Офіційний вісник України*. 1997. № 17. Ст. 288.
28. Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання

послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 р. № 630. *Офіційний вісник України*. 2005. № 30. Ст. 84.

29. Про затвердження Правил перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні : Наказ Міністерства транспорту України від 14 жовтня 1997 р. № 363. *Офіційний вісник України*. 1998. № 8. Ст. 283.

30. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України : Наказ Міністерства транспорту від 27 грудня 2006 р. № 1196. *Офіційний вісник України*. 2007. № 26. Ст. 51.

31. Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2007 р. № 103. *Офіційний вісник України*. 2007. № 80. Ст. 52.

32. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами : Наказ Міністерства економіки України від 19 квітня 2007 р. № 104. *Офіційний вісник України*. 2007. № 86. Ст. 197.

33. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції від 11 липня 2003 р. № 185. *Офіційний вісник України*. 2003. № 30. Ст. 1581.

34. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі тютюновими виробами : Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції від 24 липня 2002 р. № 218. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. Ст. 1632.

35. Про затвердження Правил торгівлі у розстрочку фізичним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 р. № 383. *Офіційний вісник України*. 2011. № 28. Ст. 1167.

36. Про заставу: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 47. Ст. 642.

37. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. № 898-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 313.

38. Про затвердження Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення, Положення про поставки товарів народного споживання та основних умов регулювання договірних відносин при здійсненні експортно-імпортних операцій : Положення Ради Міністрів СРСР від 25 червня 1988 р. № 888. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0888400-88#Text>

39. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21 червня 2012 р. № 5007-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 19-20. Ст. 190.

40. Статут залізниць України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457. *Офіційний вісник України*. 1998. № 14. – Ст. 288.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://www.rada.gov.ua/> - Офіційний веб-портал Верховної Ради України
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України
3. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
4. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України
5. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
6. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <https://supreme.court.gov.ua/> - Офіційний веб-портал Верховного Суду